

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญและมีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาประเทศ การศึกษากับการพัฒนาประเทศจึงเป็นสิ่งคู่กันเสมอมา ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาประเทศจะก้าวไปไม่ได้ไกลเท่าที่ควรถ้าหากทรัพยากรมนุษย์ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง หน้าที่ของการศึกษาที่สำคัญยิ่งก็คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้กลายเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติต่อไป

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ประกอบไปด้วยชนกลุ่มต่าง ๆ หรือชนกลุ่มน้อยมากมายหลายกลุ่ม ดังนั้นในการพัฒนาประเทศควรพัฒนาชนทุกกลุ่มที่อยู่ในประเทศ โดยเฉพาะชนกลุ่มน้อยที่มีสภาพสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างไปจากสังคมใหญ่ ทั้งนี้เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของบุคคลในชาติและเพื่อผลแห่งความมั่นคงของชาติ

ชนกลุ่มน้อย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีระเบียบแบบแผนหรือวิธีการและกฎเกณฑ์แบบอย่างการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกัน นักสังคมวิทยามักจะเรียกวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยว่า... วัฒนธรรมย่อยทางเชื้อชาติ (Ethnic Subculture) ซึ่งหมายถึงวัฒนธรรมเฉพาะอย่าง ซึ่งกลุ่มคนได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ มีความเชื่อ การแต่งกาย วิธีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากชนกลุ่มใหญ่ในประเทศไทย ซึ่งวัฒนธรรมย่อยอันเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของสมาชิกในชนกลุ่มย่อยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาวมอญ ชาวจีน ชาวยุวน ชาวไทยมุสลิม ชาวเขา ชนเหล่านี้ยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มทางด้านภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี การแต่งกาย¹ ฯลฯ ซึ่งก่อให้เกิด

---

¹กรรณิการ์ สัจกุล, "การพัฒนาการศึกษาสำหรับชนกลุ่มน้อยเพื่อการพัฒนาประเทศ" เอกสารการประชุมสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง พัฒนศึกษากับการพัฒนาประเทศ ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2528 หน้า 3.4 (2-6)

ความแตกต่างกันของชนกลุ่มต่าง ๆ และมักนำมาซึ่งปัญหาความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน
 พอสรุปปัญหาใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. ชนกลุ่มน้อยจะรู้สึกถึงความแตกต่างของสภาพสังคม มีความรู้สึกเปรียบเทียบ
 และเกิดความไม่แน่ใจว่าตนเป็นพลเมืองของชาติใด
2. ชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่ไร้การศึกษา ซึ่งสร้างปัญหาต่าง ๆ ขึ้นมากมาย รวมทั้ง
 การตกเป็นเหยื่อโฆษณาชักจูงของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งใช้วิธีการแทรกซึมด้วยการปลุกฝัง
 ลัทธิชาตินิยมในกลุ่มพวกเดียวกัน รวมทั้งผู้มีวัฒนธรรมเดียวกันอย่างหนาแน่น ให้
 ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. ผู้ปกครองนักเรียนไม่นิยมส่งบุตรหลานของตนเรียนภาษาไทย เพราะจะ
 ทำให้เด็กหันเหไปจากภาษาและวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน
4. เมื่อเกิดปัญหาทางการเมืองภายในประเทศ ก็จะมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิด
 ปัญหาทางการเมืองระหว่างประเทศโดยง่ายอีกด้วย²

ชาวมอญเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานแล้ว
 แม้จะเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานแล้วก็ตาม แต่ชาวมอญก็ยังคงรักษาวัฒนธรรม
 ประเพณี ตลอดจนความเชื่อของชาวมอญไว้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ เนื่องจากนโยบายการ
 ปกครองของรัฐบาลไทยที่มีต่อชาวมอญอพยพไม่ว่าจะเป็นสมัยอยุธยาหรือรัตนโกสินทร์
 ก็มีได้แตกต่างกันคือ จะให้อยู่รวมกันเป็นหมู่พวกของตน และตั้งผู้นำชาวมอญที่ได้รับ
 ความนิยมนับถือในหมู่ตนให้เป็นหัวหน้าปกครองกันเอง ชาวมอญที่อพยพและอยู่ใน
 ประเทศไทยมานานแล้ว ลูกหลานที่เกิดมาก็จะถือสัญชาติไทย

นอกจากนี้ รัฐบาลไทยยังได้อนุญาตให้ชาวมอญประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
 ตามวินัยปฏิบัติของตน ซึ่งแตกต่างไปจากไทยเล็กน้อย ตลอดจนสามารถปฏิบัติกิจกรรม
 ตามขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อของตน เช่น การนับถือผี การฉลองเทศกาล
 ต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ ออกพรรษา ประเพณีต่าง ๆ ได้มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึง
 ปัจจุบัน ส่วนเรื่องภาษานั้นรัฐบาลก็ได้บังคับให้หันมาใช้ภาษาไทยแต่เพียงภาษาเดียว แต่

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.4 (6-7).

ให้ใช้ภาษาเดิม คือ ภาษามอญ ได้ตามความสมัครใจ ภาษามอญจึงมีใช้กันอยู่ในปัจจุบันตามวัดมอญ และหมู่บ้านมอญ แม้จะมีภาษาไทยเข้าไปปะปนบ้างก็ตาม³

รัฐบาลทุกยุคทุกสมัย ได้พยายามที่จะดำเนินการในทุกวิถีทางที่จะให้ชนกลุ่มน้อยทุกกลุ่มที่ถือสัญชาติไทยและอาศัยอยู่ในถิ่นแผ่นดินไทย มีความสามัคคีและสำนึกในการเป็นพลเมืองไทยซึ่งมีความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ ต่อพระมหากษัตริย์ และกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดยที่ชนทุกกลุ่มทุกเหล่านี้อาจมีความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่อกัน มีการประสานประโยชน์ร่วมกัน และยังคงสามารถคงประเพณีของตนอยู่ได้โดยไม่กระทบกระเทือน ชนกลุ่มน้อยจะได้มีส่วนร่วมในสังคมไทยโดยเท่าเทียมกัน

ดังกล่าวนมาแล้วว่ายุทธวิธีหรือเครื่องมือในการสร้างความสำนึกในการเป็นคนไทย มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก็คือ "การจัดการศึกษา" ให้กับชนทุกกลุ่มในสังคมให้ได้รับรู้ระเบียบแบบแผนในการดำเนินชีวิต ในเรื่องของการศึกษานี้ ทุกคนในสังคมย่อมได้รับตั้งแต่เกิดจนตาย แต่วัยที่สำคัญในการอบรมให้รู้ระเบียบสังคม ได้แก่ ระยะเวลาวัยเด็กและวัยรุ่น⁴ ดังเช่น ชูดา จิตพิทักษ์ กล่าวว่า "นักจิตวิทยาส่วนมากมีความเห็นตรงกันว่า ประสบการณ์วัยเด็กมีความสำคัญต่อชีวิตผู้ใหญ่แต่ละคนมากที่สุด การอบรมพร่ำสอนที่กระทำแก่เด็กย่อมได้ผลจริงกว่ามาทำเมื่อเป็นผู้ใหญ่ซึ่งมีนิสัยต่าง ๆ ติดตัวมาก ยากที่จะละทิ้งหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้เสียแล้ว"⁵ ดังนั้นวัยเด็กจึงมีความ

³สุภรณ์ โอเจริญ, "ชาวมอญในประเทศไทย," วารสารเมืองโบราณ 10 (กรกฎาคม-กันยายน 2527): 20.

⁴สุพิศรา สุภาพ, สังคมวิทยา (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2525), หน้า 63.

⁵สนิท สมัตถการ, วิธีการศึกษาสังคมมนุษย์กับตัวแบบสำหรับศึกษาสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2518), หน้า 3-10. อ้างใน ชูดา จิตพิทักษ์, สังคมวิทยาและวัฒนธรรมไทยสำหรับนักศึกษาพยาบาล (สงขลา: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2528), หน้า 26-29.

สำคัญในการรับการศึกษา ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาจากนักเรียนชั้นประถมศึกษา ซึ่งกำลังอยู่ในวัยเด็ก และเด็กทุกคนย่อมต้องผ่านการศึกษาภาคบังคับที่รัฐจัดให้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นทักษะเบื้องต้นในการดำรงชีวิต⁶

การศึกษาในที่นี้ หมายถึง การศึกษาที่มนุษย์อบรมถ่ายทอดความรู้และวิถีทางในการดำเนินชีวิตในสังคมให้แก่ผู้เยาว์ ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ รูปแบบแรกคือ การศึกษาในโรงเรียน (Formal Education) ซึ่งรัฐบาลจัดให้โดยผ่านสถาบันการศึกษาหรือโรงเรียน รูปแบบที่สอง คือ การศึกษาแบบธรรมควาวิสัย (Informal Education) ซึ่งจัดการให้การศึกษาโดยสถาบันต่าง ๆ ของสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากโรงเรียน รูปแบบสุดท้าย คือ การศึกษานอกโรงเรียน (Non - Formal Education) ซึ่งมีผู้รับผิดชอบจัดขึ้นเพื่อให้คนได้รับความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติม หรือจัดให้เฉพาะผู้สนใจเรียน

สถาบันสังคมสถาบันแรก และเป็นสถาบันหลักในการให้การศึกษาก็คือสถาบันครอบครัว ซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมการเรียนรู้ ความเชื่อทัศนคติ แบบแผน พฤติกรรมของครอบครัวเป็นอย่างไร สมาชิกในครอบครัวก็จะพยายามถ่ายทอดให้กับสมาชิกใหม่ของตนเพื่อดำรงความเชื่ออย่างนั้น ซึ่งความเชื่อดังกล่าวจะถ่ายทอดมาจากสังคมใหญ่ภายนอกอีกทีหนึ่ง นักสังคมวิทยาถือว่า "ครอบครัวเป็นที่พุ่มพักบุคคลิกภาพและเป็นหน่วยที่สร้างความคิดหรือความเข้าใจแก่บุคคลในครอบครัว"⁷ ครอบครัวจึงเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม และเป็นสังคมแรกซึ่ง

⁶ กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 (กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต, 2520), หน้า 7.

⁷ Brown, Educational Sociology, p.247-249 อ้างใน รัตนา ตุงคสวัสดิ์, พื้นฐานการศึกษาทางสังคม (ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 107.

เป็นพื้นฐานของบ้านเมืองที่จะทำให้สังคมใหญ่อยู่รอด ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ในเรื่อง การให้การศึกษาแบบไม่เป็นทางการหรือการศึกษานอกโรงเรียนจะศึกษาจากสถาบัน ครอบครัว และเนื่องจากสถาบันครอบครัวมิได้เป็นสถาบันเดียวที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ สมาชิกในสังคม ผู้วิจัยจึงจะศึกษาจากสถาบันอื่น ๆ เช่น สถาบันศาสนา และสถาบัน สื่อมวลชนหรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้การศึกษาออกโรงเรียนด้วย

ในส่วนที่เป็นการศึกษาแบบเป็นทางการหรือการศึกษาในโรงเรียนนั้น จะศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่ที่เด็กได้รับความรู้อย่างเป็นทางการ ดังที่ ชนิตา รัชพลเมือง กล่าวว่่า

โรงเรียนมีส่วนในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กได้มาก โรงเรียนเป็นตัวแทน ของสถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่โดยการฝึกฝนอบรมวิชาชีวิตที่เป็นพื้นฐาน วิถีทาง แห่งการครองชีพ ให้รู้จักวิถีชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งยังต้อง เตรียมตัวเด็ก ๆ เพื่ออนาคตที่เปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ทาง ฯลฯ โดยขยาย ประสบการณ์แห่งชีวิตทางสังคมของเด็ก⁸

นอกจากนี้ ทวี ทิขำ ได้กล่าวถึงบทบาทของโรงเรียนที่มีต่อสังคม มีอย่าง น้อย 4 ประการ คือ

1. ถ่ายทอดความรู้ ศิลปวิทยาการให้ชุมชน
2. อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี
3. รับใช้ และบริการแก่สังคมตามที่ต้องการ
4. เปลี่ยนแปลงสังคม⁹

⁸ ชนิตา รัชพลเมือง, สังคมวิทยาการศึกษา (ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 70.

⁹ ทวี ทิขำ, "โรงเรียนกับการพัฒนาชนบท" มิตรครู 21 (15 พฤศจิกายน 2526): 26.

อย่างไรก็ตาม การศึกษาในโรงเรียนยังคงมีปัญหายู่มาก ปัญหาที่มักจะพบเสมอในการเรียนการสอนในโรงเรียน ก็คือ

1. สิ่งนี้โรงเรียนสอนเด็กนั้น อาจไม่ตรงกับที่บ้าน จึงทำให้เด็กสับสน ไม่รู้ว่าระหว่างครูกับพ่อแม่ นั้น ใครถูกกว่ากัน
2. โรงเรียนสอนในสิ่งที่ เป็นทฤษฎีหรือสิ่งที่ เป็นอุดมคติมากเกินไป อาจไม่ตรงกับ การปฏิบัติจริง เด็กเลยไม่แน่ใจว่าจะเชื่อดีหรือไม่¹⁰

การศึกษาในโรงเรียนนั้น แม้จะมีปัญหายู่มากแต่ก็มีส่วนสำคัญยิ่งต่อเยาวชนของชาติทุกคน ทั้งนี้เพราะเยาวชนทุกคนที่อยู่ในวัย เรียนต้องเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา อันเป็นการศึกษาภาคบังคับที่จัดให้เยาวชนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะ เป็นชนกลุ่มใหญ่หรือชนกลุ่มน้อยของประเทศ ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจ ความเป็นเอกภาพ หรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชนในชาติทุกหมู่เหล่า รัฐบาลได้จัดการศึกษาในโรงเรียนให้แก่เด็กชาวมอญในประเทศด้วยเช่นกัน กรณีการ สัจกุล กล่าวไว้ว่า "ในการจัดการศึกษาให้กับชนกลุ่มน้อยนั้น ผู้บริหารควรให้ความเข้าใจวัฒนธรรมย่อยของแต่ละกลุ่ม และการจัดการศึกษาควรเป็นไปในลักษณะ Multi - Cultural Education คือ ควรเป็นการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมซึ่งกันและกันมากกว่าที่จะเอาวัฒนธรรมหนึ่งไปทดแทนอีกวัฒนธรรมหนึ่ง"¹¹

สำหรับกรณีของชาวมอญที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยนั้น ได้นำเอาวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง คือ ภาษามอญเข้ามาใช้ในชีวิตรประจำวันด้วย และรัฐบาลก็มีได้ห้ามให้ใช้ภาษามอญ ดังนั้น เด็กมอญจึงนิยมใช้ภาษามอญอันเป็นภาษาดั้งเดิมของตนในครอบครัว และกลุ่มเพื่อน ชาวมอญด้วยกัน จากการสำรวจสภาวะทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี พบว่า "ปัญหาด้าน

¹⁰สุพิศรา สุภาพ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2525), หน้า 67.

¹¹กรณีการ สัจกุล, "การพัฒนาศึกษาสำหรับชนกลุ่มน้อย เพื่อการพัฒนาประเทศ," เอกสารการประชุมสัมมนาทางวิชาการ เรื่องพัฒนาศึกษากับการพัฒนาประเทศ หน้า 3.4 (4)

คุณภาพการศึกษาประการหนึ่ง ก็คือ เด็กที่ใช้ภาษาพื้นเมืองในครอบครัว มักประสบ
ปัญหาการเรียนรู้ภาษาไทย อันเป็นอุปสรรคในการเรียนวิชาอื่น ๆ ด้วย¹² จึงเป็น
เหตุให้เกิดการด้อยโอกาสทางการศึกษา และเป็นการเสียเปรียบทางการศึกษาใน
ระบบโรงเรียนของชนกลุ่มน้อย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็น
ชาวมอญในโรงเรียนวัดบางกระดี่ แขวงสามค่า เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
ปีการศึกษา 2529 ทั้งนี้เนื่องจากเป็นวัดที่สามารถตอบข้อซักถามได้ดีกว่านักเรียนชั้น
อื่น ๆ เนื่องจากผ่านประสบการณ์การเรียนรู้มากกว่า และผู้วิจัยต้องการจะศึกษา
ในเรื่องโอกาสในการศึกษาต่อในระดับมัธยมของเด็กชาวมอญ ดังนั้น นักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 จึงมีความเหมาะสมที่จะเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด และการที่
ผู้วิจัยเลือกศึกษาในโรงเรียนวัดบางกระดี่ เพราะโรงเรียนนี้ตั้งอยู่ในชุมชนชาวมอญ
ซึ่งประชาชนในชุมชนนี้แม้จะอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่ก็ยังคงรักษาขนบธรรมเนียม
ภาษาพูด เอกลักษณ์ของชาวมอญไว้ได้เป็นอย่างดี เช่น ยังคงมีการกระทำพิธีรำผี อัน
เป็นพิธีกรรมทางครอบครัวพิธีหนึ่ง การที่ชาวมอญในหมู่บ้านบางกระดี่ยังประกอบพิธีรำผี
แสดงให้เห็นถึงความเชื่อแบบเก่าที่ยังคงถ่ายทอดมาได้ดี ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ จนถึง
ปัจจุบัน ซึ่งชาวมอญในบางแห่งได้เลิกกระทำพิธีนี้แล้ว นอกจากนี้ยังปรากฏว่า ชาว
มอญในหมู่บ้านนี้ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ชาวบ้านนิยมการทำบุญมาก เช่น ในเทศกาล
สงกรานต์ จะจัดงานและทำบุญกันถึง 7 วัน¹³

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาโรงเรียนในหมู่บ้านนี้ เพราะชาว

¹² คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, จุลสารการศึกษา
7, 1 (ตุลาคม-พฤศจิกายน 2525): 2.

¹³ สัมภาษณ์ มณี เก่าแพทย์, ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดบางกระดี่
เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร, 31 ตุลาคม 2529.

บ้านในหมู่บ้านนี้ถึงแม้จะอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งถือว่าเป็นเขตที่เจริญแล้วก็ตาม แต่สภาพความเป็นอยู่ของชาวมอญกลุ่มนี้ยังเป็นแบบกึ่งชนบท บางครั้งเมื่อเกิดการเจ็บป่วย บางคนยังคงรักษาเยียวยาด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์¹⁴ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความรู้และวิทยาการปัจจุบันยังไม่สามารถเข้าถึงชาวมอญกลุ่มนี้ได้ ในด้านการศึกษา ประชาชนส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับเท่านั้น ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองไม่สนับสนุน เพราะเห็นว่าเมื่อจบการศึกษาระดับสูงขึ้นก็ยังไม่มีการจ้างทำ จึงให้บุตรหลานเรียนเพียงระดับประถมศึกษาเท่านั้น เมื่อเรียนน้อยก็ยอมได้งานที่ต้องใช้แรงงานเป็นส่วนใหญ่ เช่น เป็นลูกจ้างกวาดถนนของกรุงเทพมหานคร เข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และเย็บจาก ซึ่งรายได้ก็ไม่ค่อยดีนัก ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ไม่ค่อยดีเท่าที่ควร¹⁵

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษานักเรียนชาวมอญในโรงเรียนวัดบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาคั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ทำให้ทราบ สภาพการจัดการศึกษา ปัญหาและความต้องการการศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นชาวมอญว่า พวกเขาต้องการการศึกษาในและนอกโรงเรียนแบบใด เพื่อจะทำให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขาดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ในการกำหนดนโยบายในการจัดการศึกษา ตลอดจนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันเป็นทรัพยากรสำคัญ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ อันจะนำไปสู่ความเจริญมั่นคงของชาติในที่สุด

¹⁴สัมภาษณ์ สุเอ็ด คชเสนี, นายกสมาคมชาวไทยรามัญแห่งประเทศไทย, 31 ตุลาคม 2529.

¹⁵สัมภาษณ์ มณี เต่าแพทย์, ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร, 31 ตุลาคม 2529.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการศึกษาในโรงเรียนและนอกโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นชาวมอญ ในโรงเรียนวัดบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการการศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นชาวมอญ ในโรงเรียนวัดบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาสภาพการศึกษา ปัญหา และความต้องการการศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นชาวมอญในโรงเรียนวัดบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
2. การศึกษาในที่นี้หมายถึง การศึกษาในโรงเรียน และการศึกษา
นอกโรงเรียน
  - 2.1 การศึกษาในโรงเรียน จะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาที่นักเรียนชาวมอญเรียนอยู่ คือ โรงเรียนวัดบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
  - 2.2 การศึกษานอกโรงเรียน จะศึกษาจากสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันอื่น ๆ ที่มีส่วนในการให้การศึกษาแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นชาวมอญในโรงเรียนวัดบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
3. ตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาในเรื่องต่อไปนี้ ดังรายละเอียด
ดังนี้
  - 3.1 สภาพแวดล้อมทั่วไป
    - 3.1.1 สภาพแวดล้อมในชุมชน
      - สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์
      - สภาพแวดล้อมด้านประชากร

- สภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ
- สภาพแวดล้อมด้านสังคม
- สภาพแวดล้อมด้านศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี
- สภาพแวดล้อมด้านสาธารณูปโภคและสุขภาพอนามัย
- สภาพแวดล้อมด้านการศึกษา

3.1.2 สภาพแวดล้อมในโรงเรียนวัดบางกระดี่

- ที่ตั้ง/สภาพแวดล้อมทั่วไป
- สถานภาพของครู
- สถานภาพของนักเรียนชาวมอญ
- หลักสูตร

3.2 สภาพการศึกษา ปัญหา และความต้องการการศึกษา

3.2.1 สภาพการศึกษาในโรงเรียน

- เป้าหมายในการจัดการศึกษา
- การจัดการเรียนการสอน
- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและโอกาสในการศึกษาต่อ
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาในโรงเรียน

3.2.2 ปัญหาการศึกษาในโรงเรียน

- ปัญหาด้านเป้าหมายและนโยบาย
- ปัญหาด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน
- ปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ วัฒนธรรมชาวมอญ

- 3.2.3 ความต้องการการศึกษาในโรงเรียน
- ความต้องการด้านเนื้อหาวิชา
  - ความต้องการด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
- 3.2.4 สภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียน
- เนื้อหาและวิธีการถ่ายทอดการศึกษาของสถาบันครอบครัว
  - ความรู้ที่ได้รับจากสื่อมวลชน
  - เนื้อหาและวิธีการถ่ายทอดการศึกษาของสถาบันศาสนา
  - ความคิดเห็นที่มีต่อสถาบันต่าง ๆ
- 3.2.5 ปัญหาการศึกษานอกโรงเรียน
- ปัญหาของสถาบันครอบครัว
  - ปัญหาของสถาบันศาสนา
  - ปัญหาของสถาบันสื่อมวลชน
- 3.2.6 ความต้องการการศึกษานอกโรงเรียน
- ความต้องการด้านปรับปรุงคุณภาพชีวิต
  - ความต้องการด้านอาชีพ
  - ความต้องการด้านการรักษาวัฒนธรรมประเพณี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาเอกสารและการวิจัยเชิงสำรวจ
ตั้งรายละเอียดต่อไปนี้

1. การศึกษาเอกสาร เป็นการศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา
วัฒนธรรมประเพณี และสภาพทั่วไปของชาวมอญ โดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่ง
ต่อไปนี้

- หอสมุดแห่งชาติ
- สถาบันวิทยบริการ หอสมุดคณะครุศาสตร์ หอสมุดคณะรัฐศาสตร์ หอสมุดคณะนิติศาสตร์ และหอสมุดอื่น ๆ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- หอสมุดมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฯลฯ
- หอสมุดสภาวิจัยแห่งชาติ
- สำนักสวัสดิการสังคม
- สำนักงานเขตบางขุนเทียน และโรงเรียนวัดบางกระบือ

2. การวิจัยเชิงสำรวจ เป็นการวิจัยภาคสนามเพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนด้านความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพการศึกษา ปัญหาและความต้องการการศึกษาทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนโดยวิธีการสำรวจ สัมภาษณ์ และบันทึกภาพถ่ายซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยดังนี้

- 2.1 กลุ่มที่ศึกษา
- 2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2.4 การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

2.1 กลุ่มที่ศึกษา กลุ่มที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 กลุ่ม คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นชาวมอญ และกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนวัดบางกระบือ ในปีการศึกษา 2529 จำนวน 50 คน ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 50 คน ครูโรงเรียนวัดบางกระบือจำนวน 29 คน และพระสงฆ์วัดบางกระบือจำนวน 10 รูป รวมทั้งสิ้น 139 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัยแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

- 2.2.1 แบบสำรวจสภาพแวดล้อม
- 2.2.2 การบันทึกภาพถ่าย
- 2.2.3 แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมี 4 ฉบับคือ
  - 2.2.3.1 แบบสัมภาษณ์นักเรียนชาวมอญ
  - 2.2.3.2 แบบสัมภาษณ์ครู
  - 2.2.3.3 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน
  - 2.2.3.4 แบบสัมภาษณ์พระสงฆ์

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือโดยศึกษา และปรับปรุงจากเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา ส่วนการแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือดังกล่าว ได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะทั้งด้านเนื้อหา ตลอดจนส่วนวนภาษาที่ใช้ จากนั้นจึงนำไปปรับปรุง และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชาวมอญ ครู ผู้ปกครอง และพระสงฆ์ที่มีชื่อกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หลังจากนั้น จึงนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ต่อไป

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ออกเก็บข้อมูลโดยการ สัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมทั้งผู้ช่วยผู้วิจัยอีก 2 คน ซึ่งเป็นนิสิตปริญญาโท ภาควิชา สारิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยผู้วิจัยได้นำหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัยไปยังศึกษานิเทศก์เขตบางขุนเทียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ และอนุญาตให้เก็บข้อมูลในโรงเรียนวัดบางกระบือ โดยเริ่มสัมภาษณ์นักเรียนและครู ในวันที่ 11 มีนาคม 2530 ถึงวันที่ 12 มีนาคม 2530 ส่วนแบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง และพระสงฆ์นั้น เริ่มเก็บตั้งแต่วันที่ 22 มีนาคม ถึงวันที่ 29 มีนาคม 2530

ในส่วนที่เป็นแบบสำรวจสภาพแวดล้อมชุมชน และสภาพแวดล้อม โรงเรียนนั้นผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลโดยการเข้าไปมีส่วนร่วม สังเกต และสัมภาษณ์

อย่างไม่เป็นทางการ โดยเก็บข้อมูลเหล่านี้ตั้งแต่วันที่ 5 เมษายน 2530 ถึงวันที่ 25 เมษายน 2530

- 2.4 การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะของเครื่องมือ ดังนี้
- 2.4.1 ข้อมูลที่ได้จากเอกสารผู้วิจัยวิเคราะห์ โดยการตีความข้อมูล และนำเสนอโดยการบรรยาย
- 2.4.2 ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพทั่วไป ผู้วิจัยนำเสนอในรูปการบรรยาย ประกอบตาราง
- 2.4.3 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และพระสงฆ์ วิเคราะห์ตามลักษณะคำตอบ คือ
- ลักษณะคำตอบแบบกำหนดคำตอบให้เลือกวิเคราะห์ โดยการหาคำร้อยละ และนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง
  - ลักษณะคำตอบแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

- การนำเสนอข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็น 4 ตอน ดังนี้
- ตอนที่ 1 สภาพแวดล้อมในชุมชน
- ตอนที่ 2 สภาพแวดล้อมในโรงเรียน
- ตอนที่ 3 สภาพการศึกษา ปัญหา และความต้องการ การศึกษาในโรงเรียน
- ตอนที่ 4 สภาพการศึกษา ปัญหา และความต้องการ การศึกษานอกโรงเรียน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษา หมายถึง กระบวนการทุกอย่างที่ช่วยหล่อหลอมชีวิตจิตใจมนุษย์ เพื่อให้อยู่ในสังคมได้

การศึกษาในโรงเรียน หมายถึง การศึกษาที่จัดขึ้นโดยรัฐ โดยมีสถาบัน การศึกษาเช่น โรงเรียน เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงาน มีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างผลเมือง ให้มีคุณลักษณะความรู้ ความสามารถตามที่วางไว้ มีระเบียบ กฎเกณฑ์ การเข้าออก การไปเรียน ระยะเวลาเรียน การวัดผลประเมินผล¹⁶ ซึ่งการศึกษาในโรงเรียน ในที่นี้ หมายถึง การศึกษาที่จัดในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนวัดบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

การศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง การศึกษาที่นอกเหนือจากที่ โรงเรียน จัดให้ เป็นการเรียนรู้ของคนทุกคนทุกขณะจากสิ่งแวดล้อม ทุกคนในสังคมย่อมได้รับ การศึกษาตามแนวนี้ตั้งแต่เกิดจนตาย แหล่งการศึกษาลักษณะนี้ คนได้รับจากครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง สื่อมวลชน ฯลฯ นอกจากนี้ยังรวมถึงการศึกษาที่หน่วยงานของ รัฐจัดขึ้นสำหรับผู้สนใจในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง

สภาพ หมายถึง ลักษณะการศึกษาทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน ที่นักเรียนชาวมอญ ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ได้รับจากสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน

ปัญหา หมายถึง อุปสรรคที่มีต่อการศึกษาทั้งในโรงเรียน และนอก โรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นชาวมอญในโรงเรียนวัดบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

ความต้องการ หมายถึง สภาพที่บุคคลในชุมชนประสงค์ที่จะให้เป็นไป ในอนาคตเกี่ยวกับการศึกษาทั้งในและนอกโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นชาวมอญในโรงเรียนวัดบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

¹⁶ สิทธิชัย ธาตานิติ, การศึกษากับสังคม (กรุงเทพมหานคร: โอเคชั่นส์โตร์, 2524), หน้า 24.

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นชาวมอญ ศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2529 ในโรงเรียนวัดบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ซึ่งบิดามารดา มีเชื้อสายมอญ หรือบิดามารดา มีเชื้อสายมอญคนใดคนหนึ่ง

ผู้ปกครอง หมายถึง มารดา บิดา หรือผู้มีส่วนในการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน ผู้เยาว์ และรับผิดชอบในการให้การศึกษาแก่บุตรหลานของตน ในที่นี้หมายถึงผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นชาวมอญ ในโรงเรียนวัดบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

ครูและผู้บริหาร หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานด้านการสอน หรือทำหน้าที่บริหารงานในสถานศึกษาของรัฐ ตามรูปแบบของการศึกษาในโรงเรียน รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่บริหารงานด้านการศึกษาในโรงเรียนด้วย ในที่นี้ หมายถึง ครู ผู้บริหารโรงเรียนวัดบางกระดี่ และศึกษาเขตศึกษาเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวางแผนจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และสภาพความเป็นอยู่ของชาวมอญในหมู่บ้านบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
2. ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของชาวมอญ เพื่อประโยชน์ในการกำหนดแนวทางที่จะพัฒนาชาวมอญในหมู่บ้านบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
3. ได้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการศึกษาสำหรับผู้สนใจจะศึกษาค้นคว้าต่อไป